

Súd:	Najvyšší súd SR
Spisová značka:	5Cdo/511/2015
Identifikačné číslo spisu:	9015898136
Dátum vydania rozhodnutia:	28.06.2017
Meno a priezvisko:	JUDr. Soňa Mesiarkinová
Funkcia:	sudca
ECLI:	ECLI:SK:NSSR:2017:9015898136.2

ROZSUDOK

Najvyšší súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedníčky senátu JUDr. Sone Mesiarkinovej a členov senátu JUDr. Heleny Haukvitzovej a JUDr. Mariána Sluka, PhD., v spore žalobcov 1/ H. R., bývajúceho v D., 2/ Mgr. N. X., bývajúcej v F. XXX, Česká republika a 3/ E. X., bývajúceho v D., všetkých zastúpených JUDr. Barborou Jasenovcovou, advokátkou v Hrubom Súri 247, proti žalovaným 1/ Mgr. H. S., bývajúcej v U. 2/ S. Y., bývajúcemu v D. a 3/ T. Y., bývajúcemu v D., všetkým zastúpeným JUDr. Tiborom Szakálom, advokátom v Dunajskej Strede, Korzo Belu Bartóka 789/3, o určenie predmetu dedičstva, vedenej na Okresnom súde Dunajská Streda pod sp.zn. 4 C 145/1997, o dovolaní žalovaných 1/ až 3/ proti rozsudku Krajského súdu v Trnave z 15. júna 2010, sp.zn. 10 Co 445/2009, takto

rozhodol:

I.

Dovolenie z a mi eta.

II.

Žalobcovia 1/ až 3/ majú nárok na náhradu trov dovolacieho konania.

Odôvodnenie

1. Okresný súd Dunajská Streda rozsudkom v poradí tretím určil, že do dedičstva po nebohej G. X., patria nehnuteľnosti v katastrálnom území D. vedené vo vložke č. XXX ako parc. č. XXX roľa v intraviláne vo výmere 817 siah a podľa stavu v katastri nehnuteľnosti vedené na liste vlastníctva č. XX ako parc. č. XXXX/X zastavaná plocha vo výmere 683 m², parc. č. XXXX/X záhrada vo výmere 243 m² a parc. č. XXXX/X orná pôda vo výmere 2013 m² v celosti. Žalobcom náhradu trov konania nepriznal. Z vykonaného dokazovania dospel k záveru, že nebolo preukázané v konaní, že by právna predchodkyňa žalobcov G. X., bola v minulosti na základe dohody o výmene obyvateľstva, uzavretej medzi Československom a Maďarskom presídlená na územie Maďarska. K presídleniu došlo len u osoby W. X., obyvateľa D., naposledy na adrese D.. Presídlený W. X. bol výlučným vlastníkom nadstavby rodinného domu súp. č. 847, ktorý rodinný dom bol postavený na spornej nehnuteľnosti parc. č. XXX a č. XXX pôvodne vedenej vo vložke XXX pre katastrálne územie D.. Pozemok parc. č. XXX a č. XXX nikdy netvoril vlastníctvo presídlenca W. X.. Pozemky boli v čase presídlenia W. X. vo vlastníctve G.

X.. Nebolo takisto preukázané, že by v minulosti ku dňu jej smrti, t.j. XX.X.XXXX na základe niektorého vtedy platného zákona - Dekréту prezidenta republiky č. 108/1945, alebo na základe iného nariadenia, či zákona Slovenskej národnej rady č. 90/1947 Zb. došlo ku konfiškácii majetku nebohej G. X., ktorá by sa týkala sporných nehnuteľností. Napriek tomu z neznámeho dôvodu došlo po smrti nebohej G. X. k prideleniu týchto nehnuteľností ďalšej osobe J. W., prisťahovalkyni z Maďarska podľa dohody o výmene obyvateľstva medzi Československom a Maďarskom. K prideleniu sporných nehnuteľností pre J. W. bývalým Krajským národným výborom v Bratislave došlo bez toho, aby tieto nehnuteľnosti pred pridelením platne prešli do vlastníctva bývalého československého štátu. Napriek tomu, že vlastnícke právo pridelcu J. W. podľa zápisu v pozemnoknižnej vložke č. XXXX bolo obmedzené, menovaná po pridelení tieto nehnuteľnosti notárskou zápisnicou spísanou dňa 22. februára 1965 previedla na ďalšiu osobu R. T.. Nový vlastník R. T. neskôr na základe ďalšej kúpnej zmluvy sporné nehnuteľnosti odpredal právnym predchodcom žalovaných, už ich nebohým rodičom. Nakoľko v konaní nebolo ničím preukázané spôsobom vylučujúcim akékoľvek pochybnosti, že sporné nehnuteľnosti na základe konfiškácie podľa vtedy platných právnych predpisov prešli do vlastníctva štátu, keďže o preukázaní konfiškácie majetku neb. G. X. v konaní žiadny hodnoverný dôkaz preukázaný nebol, mal súd prvého stupňa za to, že bola ku dňu svojej smrti vlastníčkou sporných nehnuteľností. Súd prvej inštancie sa zaoberal i otázkou zistenia štátneho občianstva menovanej ku dňu jej smrti. Poukázal na to, že na základe Dekréту prezidenta republiky č. 33/1945 Zb. stratili osoby maďarskej národnosti československé štátne občianstvo. Nadobudnutie maďarského štátneho občianstva, resp. jeho trvanie po roku 1945 maďarský štát neprijal. Pravdepodobne ho nepovažovalo za právne jestvujúce, za platné ani medzinárodné spoločenstvo, resp. prevládlo stanovisko, že stratilo svoju právnu relevanciu. Prijal sa názor, že tieto osoby boli osobami bez štátneho občianstva. Z takejto situácie vychádzal aj zákon č. 245/1948 Zb. o štátnom občianstve osôb maďarskej národnosti z 25. októbra 1948. Uvedeným osobám nebolo štátne občianstvo „vrátené“. Československý štát tým „nereparoval“ svoje pochybenie, „represiu“ a „diskrimináciu“ Maďarov, ich „bezprávné“ postavenie. Podľa dikcie zákona išlo o prvotné, originálne a autentické nadobudnutie československého štátneho občianstva. Podmienkou nadobudnutia štátneho občianstva bolo, aby išlo o osoby maďarskej národnosti, ktoré 1. novembra 1938 boli československými štátnymi občanmi, mali bydlisko na území ČSR, neboli príslušníkmi cudzieho štátu. Konštitutívnou podmienkou nadobudnutia štátneho občianstva bolo tiež zloženie sľubu vernosti ČSR do 90 dní od účinnosti zákona. Spolu s ďalšími opatreniami boli noví československí občania maďarskej národnosti úplne zrovnoprávnení so svojimi spoluobčanmi. Ako však vyplynulo z predložených dôkazov nebohá G. X., sa nedožila účinnosti zákona č. 245/1948 Zb. zo dňa 25. októbra 1948 o štátnom občianstve osôb maďarskej národnosti, zomrela v zmysle vtedy platných právnych predpisov ako osoba bez štátneho občianstva. Súd prvej inštancie poukázal na to, že vlastnícke právo k nehnuteľnosti nie je vôbec spojené s otázkou štátneho občianstva konkrétnej osoby. Podľa názoru súdu bolo preukázané, že po smrti nebohej G. X. sporné nehnuteľnosti parc. č. XXX a č. XXX vedené pôvodne v pozemnoknižnej vložke č. XXX pre katastrálne územie D. boli neplatne pridelené prisťahovalkyni z Maďarska J. W.. Prídelovú listinu vyhodnotil súd ako neplatnú, keďže pred pridelením sporných nehnuteľností ani počas života nebohej G. X. ani po jej smrti nikdy nedošlo ku konfiškácii týchto jej nehnuteľností na štát. Pridelenie týchto nehnuteľností do vlastníctva J. W. sa uskutočnilo bez právneho dôvodu. Následne, keďže sa nestala platnou vlastníckou sporných nehnuteľností, nemohla previesť svoje vlastnícke právo na ďalšiu osobu, ako sa to stalo pri uzavretí kúpnej zmluvy vo februári 1965, kedy sporné nehnuteľnosti nadobudol R. T. a v roku 1968, kedy na základe ďalšej kúpnej zmluvy nehnuteľnosti boli prevedené do vlastníctva nebohých rodičov žalovaných.

2. Krajský súd v Trnave rozsudkom z 15. júna 2010 sp.zn. 10 Co 445/2009 rozsudok súdu prvej inštancie zmenil tak, že určil, že do dedičstva po nebohej G. X., patria aj nehnuteľnosti nachádzajúce sa v katastrálnom území D., vedené ako parcely registra „C“ na LV č. XX ako pozemok parc. č. XXXX/X - zastavané plochy a nádvoria vo výmere 683 m², pozemok parc. č. XXXX/X - záhrady vo výmere 243 m² a parc. č. XXXX/X -orná pôda vo výmere 2013 m², všetko podielom 1/1. Napadnutý rozsudok súdu prvej inštancie v časti trov konania potvrdil a žalovaných 1/ až 3/ zaviazal zaplatiť žalobcom 1/ - 3/ spoločne a nerozdielne náhradu trov odvolacieho konania v sume 160,47 € k rukám ich právnej zástupkyne do 3 dní. Proti svojmu rozsudku pripustil dovolanie. Dospel k záveru, že napadnutý rozsudok treba považovať za vecne správny (i keď vo vzťahu k formulácii jeho výroku vo veci samej

len v jeho podstate, teda pokiaľ šlo o spôsob rozhodnutia - vyhovie žalobe), keď dosiaľ urobené skutkové zistenia sa ukazovali postačujúcimi pre rozhodnutie vo veci, súd prvého stupňa posúdil vec i správne po právnej stránke a ani odvolaním namietané pochybenia procesnej povahy nemali ten následok, ktorý by viedol k zrušeniu napadnutého rozsudku. Uviedol, že upresnenie žaloby, tak ako tomu bolo v danej veci, nie je pripustením zmeny návrhu, a je preto (na rozdiel od jej zmeny) možným aj v čase medzi odročením pojednávania na vyhlásenie rozsudku a vyhlásením rozsudku (teda i po vyhlásení dokazovania za skončené) a doručenie žalovanému podania len upresňujúceho žalobu až súčasne s rozhodnutím vo veci, či dokonca i po ňom (z pohľadu postupnosti odovzdávania jednotlivých písomností súdu na pojednávaní tam prítomným osobám) nie je odňatím účastníkovi konania postupom súdu možnosti konať pred súdom, ani. tzv. inou vadou rozhodnutia, či jemu predchádzajúceho postupu majúcou samou osebe (bez ďalšieho) za následok potrebu zrušenia rozhodnutia o veci. Na zdôvodnenie záverov súdu prvého stupňa uviedol ďalej, že G. X. (predchodkyňa žalobcov) zomrela ešte v roku 1948, teda pred nadobudnutím účinnosti prvého spoločného Občianskeho zákonníka na území niekdajšieho Československa a v čase tzv. právneho dualizmu, kedy okrem právnych predpisov prijatých v období existencie tzv. prvej republiky na dnešnom území Českej republiky platilo právo rakúske, naopak na území Slovenska niekdajšie právo uhorské (právo obyčajové). Obe takéto právne úpravy síce vykazovali viaceré (niekedy i podstatnejšie) odchýlky, u dedenia sa však nelíšili až tak zásadne (niekedy vôbec), pričom zhodne bol upravený aj tzv. nápad dedičstva a čas takého nápadu. Nápadom dedičstva (delatio hereditatis), čiže deláciou sa rozumela právna skutočnosť, keď od istej doby existovala niečia oprávnenosť dediť, čiže právny stav osoby povolanej k dedeniu, podľa ktorého je táto oprávnená k účasti na pozostalosti zomrelého. Delácia bola nutnou podmienkou dedenia a čas jej nástupu bol totožný s časom smrti poručiteľa. Dediť síce mohol len ten, kto pri nápade pozostalosti existoval - nie teda ten, kto už nejstvoval, alebo ešte nejstvoval (kam sčasti mierila i argumentácia žalovaných v prejednávanej veci vo vzťahu k všetkým dnešným žalobcom narodeným až po smrti G. X.), právna úprava dedenia do nástupu účinnosti Občianskeho zákonníka č. 141/1950 Zb. však deláciu k času smrti poručiteľa vzťahovala aj na nového oprávneného v prípade výpadku toho pôvodne oprávneného (sukcesívna delácia) a vymedzila aj výnimku z vyššie uvedeného pravidla, ktorou bolo to, že pre následného dediča nenastávala delácia v okamihu smrti poručiteľa, ale až splnením podmienky alebo určeného času, pričom ak poručiteľ neustanovil žiadne podmienky, ani čas, nastala delácia pre následného dediča okamihom smrti predného dediča. Zasadou slovenského dedičského práva potom na rozdiel od práva platného na území tzv. zemí koruny českej bolo, že dedič nadobúdala dedičstvo ipso iure. Nebolo teda treba žiadne osobitné prihlásenie a stačilo, že dedičstvo neodmietol. Práve tým bolo ale dané, že časom nápadu dedičstva po G. X. bol čas jej smrti, naopak však časom nápadu dedičstva po pôvodnom žalobcovi (pri vyjdení z terminológie práva rozhodného pre dedenie po G. X., keďže tu v prípade prinajmenšom dnešného žalobcu 1/ malo ísť o sukcesívnu deláciu, u žalobcov 21 a 3/ inak dokonca v druhom stupni - po úmrtí aj G. X. ako dedičke E. R.) bol čas jeho smrti (v ktorom čase, teda 1. februára 2002 už žili všetci dnešní žalobcovia). Ak potom už pôvodný žalobca sa o dedičstvo po G. X. podľa práva platného v čase jej smrti nemusel osobitne prihlasovať a jeho postavenie dediča žalovaní ani nespochybňovali, naliehavý právny záujem na požadovanom určení bol daný aj v prípade dnešných žalobcov (keď inak na podanie žaloby o určenie tzv. predmetu dedičstva postačuje podanie žaloby i len jedným dedičom, nakoľko až v prípadnom obnovenom konaní o dedičstve by mali byť účastníkmi všetci dedičia). Odvolací súd sa stotožnil so záverom súdu prvej inštancie, že ako v dobe neslobody (§ 1 zákona č. 480/1991 Zb.), tak aj v období nie celkom štandardných právnych postupov súvisiacich so skončením II. svetovej vojny (teda v období doby neslobody predchádzajúcom a vymedziteľnom časovým úsekom zhruba od mája 1945 do konca roka 1947) strata československého štátneho občianstva nebola automaticky (bez ďalšieho) spojená aj so stratou vlastníctva majetku na území vtedajšieho Československa. Odvolací súd mal za to, že v konaní nebolo preukázané, že G. X. za svojho života prišla o vlastnícke právo k sporným nehnuteľnostiam, čo samo osebe postačovalo na to, aby sa (nebyť inej okolnosti) takéto nehnuteľnosti stali predmetom dedenia (po predchodkyňi žalobcov). Pre nepreukázanie riadneho vykonania konania o dedičstve po predchodkyňi žalobcov aj vo vzťahu k sporným nehnuteľnostiam bolo vylúčené, aby tieto mohol nadobudnúť, a to ešte v čase pred ich pridelením J. W., štát a ten preto nebol oprávnený sporné nehnuteľnosti ani nikomu prideliť (zvlášť ak postup pri pridelovaní majetku podľa zákona č. 90/1947 Zb. sa týkal len konfiškovaného majetku, § 1 ods. 1 takéhoto zákona a o ten prípad tu preukázateľne nešlo a naopak postup podľa v konaní

doloženého výmeru o prúde do vlastníctva J. W. len realizácie dohody o výmene obyvateľstva, o aký prípad však rovnako nešlo, keďže G. X. zomrela na území Československa, takže presídlenou zjavne nebola. Odvolací súd ďalej uviedol, že nevidel dôvod ustúpiť od už skôr ním vysloveného názoru o tom, že v minulosti uzákonená náprava niektorých majetkových krívd z doby neslobody za pomoci tzv. reštitučných predpisov nemá za následok znemožnenie postupu podľa všeobecných predpisov občianskeho práva. V danom prípade možnosť uplatnenia ešte pôvodným žalobcom reštitučného nároku bola totiž výslovne podmienená prechodom sporných nehnuteľností oprávnenej osoby, resp. predchodcu oprávnenej osoby (§ 4 zákona o pôde) v rozhodnom období na štát a držbou vecí majúcich sa prípadne vydať štátom alebo inou právnickou osobou i ku dňu nadobudnutia účinnosti zákona o pôde (teda k 24. júnu 1991, § 5 ods. 1 a § 35 zákona o pôde). O takýto prípad však v prejednávanej veci zjavne nešlo, keď ku dňu účinnosti zákona o pôde nemal byť vlastníkom ani držiteľom sporných nehnuteľností štát, ani iná právnická osoba, ale jeden z predchodcov žalovaných, resp. i takíto žalovaní. Odvolací súd sa podrobne zaoberal ďalej i námietkou žalovaných, že z ich strany, resp. ich právnych predchodcov došlo k nadobudnutiu vlastníckeho práva k predmetným nehnuteľnostiam vydržaním a dospel k záveru, že k vydržaniu vlastníckeho práva zo strany žalovaných, resp. ich právnych predpisov podľa právnej úpravy prísť nemohlo. Všetko už uvedené zhora potom malo za následok, že žaloba v prejednávanej veci bola i podľa odvolacieho súdu dôvodnou a pretože jej súd prvého stupňa vyhovel, odvolací súd jeho rozsudok vo veci samej fakticky potvrdil (§ 219 ods. 1 a 2 O.s.p.), právne ho však i s prihliadnutím k spresneniu žaloby v odvolacom konaní spôsobom zodpovedajúcim platnému právu musel zmeniť (§ 220 O.s.p.), i keď pri zachovaní spôsobu rozhodnutia (takže z hľadiska do úvahy prichádzajúcich ustanovení procesného práva ide o zmeňujúci rozsudok len formálne).

3. Odvolací súd mal za to, že v prejednávanej veci išlo o rozhodnutie po právnej stránke zásadného významu. Za otázku zásadného právneho významu, rozhodujúcu pre pripustenie dovolania a riešenu týmto svojim rozhodnutím pritom považoval najmä doterajšie neriešenie otázky existencie naliehavého právneho záujmu na určení, že nehnuteľnosti patria do dedičstva s prihliadnutím na špecifiká dané dedením podľa viacerých právnych úprav, primárne však podľa práva platného na tunajšom území pred 1. januárom 1951 a tiež otázky podržania si takéhoto naliehavého záujmu i inými osobami, než osobou povolanou k dedeniu podľa uhorského práva priamo (ktorú otázku si odvolací súd vyriešil pozitívne, teda v prospech existencie naliehavého právneho záujmu pôvodného dediča i jeho nástupcov).

4. Druhou otázkou podľa neho dosiaľ uspokojivo nevyriešenou je potom otázka pomeru tzv. všeobecného zákonodarstva a zákonodarstva reštitučného v prípade, v ktorom by mal byť daný reštitučný dôvod podľa § 6 ods. 1 písm. p/ zákona o pôde, teda prevzatie vecí štátom bez právneho dôvodu. Tu okrem problematickej použiteľnosti ustanovenia (podľa odvolacieho súdu pri korektnom výklade právneho predpisu a zohľadnení aj právnych princípov skôr jeho nepoužiteľnosti) totiž nemožno nevidieť aj viaceré úskalia pri snahe, potenciálne oprávnených osôb domôcť sa svojho práva podľa reštitučných predpisov v prípade držby vecí v rozhodnom čase fyzickou osobou. I to je dôvod, pre ktorý odvolací súd nepovažoval kategorické vylúčenie všeobecného zákonodarstva tým reštitučným práve v prípadoch neexistencie právneho dôvodu nadobudnutia vlastníctva v minulosti štátom za ústavne konformné (pôvodný vlastník zbavený v minulosti vlastníckeho práva len faktickým počínaním štátu je pri takomto výklade práva dokonca v horšom postavení, než keby tzv. reštitučnej legislatívy vôbec nebolo).

5. Proti rozsudku odvolacieho súdu podali dovolanie žalovaní 1/ až 3/, ktorého prípustnosť vyvodzovali z § 238 ods. 3 O.s.p. nakoľko odvolací súd pripustil proti svojmu rozhodnutiu dovolanie, ale aj s poukazom na § 237 písm. b/ O.s.p. tvrdiac, že ten, kto vystupoval v konaní ako účastník, nemal spôsobilosť byť účastníkom konania. Svoje do volacie dôvody formulovali do okruhu otázok, ktoré sami číselne označili:

5.1/ neprieči sa zásade zachovania právnej istoty vo vlastníckych vzťahoch a ústavnej zásade ochrany vlastníctva, najmä dobromyseľného vlastníka, nadradenie aplikácie všeobecných ustanovení občianskeho práva nad špeciálne právne normy reštitučného zákonodarstva prijatého po r. 1989, ak áno, aké sú hranice normy (časové, hmotnoprávne, procesnoprávne), v ktorých súd môže prednostne aplikovať všeobecné zákonodarstvo pred špeciálnym právom, napr. reštitučným zákonodarstvom,

5.2/ má ten navrhovateľ, ktorý v zákonom určenej lehote nevyužil špeciálne reštitučné zákony na nápravu a odstránenie nim pociťovaných krívd (ktoré začal pociťovať po 48 rokoch) naliehavý právny záujem (§ 80 písm. c/ O.s.p.) na určovacej vlastníckej žalobe podľa všeobecného zákonodarstva voči dobromyseľnej fyzickej osobe, ktorej vlastníctvo je listinnými dôkazmi doložené podľa platného práva, ktorých platnosť a zákonnosť nebola spochybnená,

5.3/ je možné považovať za aktívne legitimovaných účastníkov konania takých navrhovateľov, ktorí žiadajú o určenie vlastníctva k nehnuteľnosti nežijúcej osoby a zakladajú svoju žalobu na údajných dedičských nárokoch, hoci v čase smrti poručiteľa ešte nežili, neprichádzali do úvahy ako dedičia a v nijakom prípade nemohli mať v čase smrti poručiteľa naliehavý právny záujem (§ 80 písm. c/ O.s.p.) na usporiadaní vlastníckych vzťahov

k nehnuteľnosti, a to voči žalovaným, v poradí štvrtými dobromyseľnými,

5.4/ existuje naliehavý právny záujem (§ 80 písm. c/ O.s.p.) a má taká určovacia žaloba preventívny charakter, keď predmetom sporu nie sú také nehnuteľnosti, ktoré príslušná správa katastra eviduje ako také, ku ktorým vlastnícke vzťahy nie sú usporiadané, ale naopak, vlastnícke vzťahy k predmetnej nehnuteľnosti sú a boli už 48 rokov pred podaním žaloby vlastnícky usporiadané a vlastnícke vzťahy listinné doložené zákonným spôsobom,

5.5/ je možné postup býv. čsl. štátu pri prevzatí majetku po poručiťke zomrelej v r. 1948 po márnom uplynutí jednoročnej zákonnej lehoty na prihlásenie dedičov na súde podľa ust. § 114 až 116, hlava XII, Uh. zák.č. XVI/1894 o dedičskom poriadku v spojitosti s ust. § 858 ods. 1 OZ a následné pridelenie nehnuteľnosti prídelovou listinou za protiprávny akt, nespravodlivosť a nezákonnosť, ani účastníci tohto konania, ani iné subjekty v nijakom konaní takýto postup štátu nenapadli, t.j. o určenie neplatnosti alebo aspoň nezákonnosti takéhoto postupu nebolo nikdy začaté podľa vtedy platných zákonov v nich stanovených lehotách a v tomto konaní prebiehajúce dokazovanie sa neuskutočňovalo týmto smerom, napriek tomu súdy hovorili o neplatných právnych úkonoch, ktorými mali právni predchodcovia dovolateľov a aj dovolatelia nadobudnúť vlastníctvo,

5.6/ je možné 13 rokov trvajúce konanie, v ktorom preukázateľne neboli plne rešpektované procesné (napr. § 153 ods. 1 O.s.p.) a hmotnoprávne zákonné ustanovenia považovať za také, ktoré nieje zmätočné,

5.7/ je možné úplne bez všetkých pochybností a rôznych výkladov zákonne, vecne a aj procesné správne aplikovať vo vzájomnej nadväznosti § 859 ods.1 a § 130 (oprávnená držba) a § 134 (vydržanie) Občianskeho zákonníka tak, aby nebola neposkytnutá zákonná ochrana dobromyseľnému držiteľovi alebo tomu vlastníkovi nehnuteľnosti, ktorý ju nadobudol vydržaním,

5.8/ je v súlade s ust. § 120 ods. 4 O.s.p., že súd svoje rozhodnutie založí a odôvodní z časti dôkazmi, ktoré účastník konania predloží až po vyhlásení uznesenia o ukončení dokazovania,

5. 9/ môže súd zákonne rozhodnúť, že určitá nehnuteľnosť patrila do dedičstva po takej osobe, ktorej identita, totožnosť, osobný status, meno a priezvisko, bydlisko a domovské právo, národnosť a štátne občianstvo je sporné, samotní žalobcovia a nimi predložené niektoré listinné dôkazy tieto skutočnosti preukazujú len čiastočne a nepresne, pričom ide o také dôležité identifikačné údaje osoby, ktoré v relevantnom období na relevantnom území Slovenska (kde sa nachádza sporná nehnuteľnosť) ovplyvňovali aj vlastnícke vzťahy,

6. Dovolatelia v dovolaní ďalej obsiahle rozoberali obsah nimi uvedených otázok a žiadali, aby dovolací súd zrušil rozsudky nižších súdov a svojím uznesením rozhodol aj o zastavení konania v predmetnej veci, súčasne si uplatnili náhradu trov celého konania.

7. Žalobcovia vo svojom vyjadrení k dovolaniu poukázali na správnosť záverov odvolacieho súdu a žiadali "potvrdiť tento rozsudok v plnom rozsahu."

8. Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej aj len najvyšší súd, dovolací súd) rozsudkom z 27. marca 2013 sp.zn. 5 Cdo 63/2011 zamietol dovolanie žalovaných, keď dospel k záveru, že nie je dôvodné. Uviedol, že podľa § 238 ods. 1 O.s.p. (Občiansky súdny poriadok v znení do 30. júna 2016, ďalej len O.s.p.) bolo dovolanie prípustné tiež proti rozsudku odvolacieho súdu, ktorým bol zmenený rozsudok súdu prvého stupňa vo veci samej. V danej veci išlo síce o formálne zmeňujúci, svojím obsahom však o potvrdzujúci rozsudok odvolacieho súdu, a preto dovolanie nebolo prípustné.

8.1/ V zmysle § 238 ods. 2 O.s.p. bolo dovolanie prípustné aj proti rozhodnutiu odvolacieho súdu, v ktorom sa odvolací súd odchýlil od právneho názoru dovolacieho súdu vysloveného v tejto veci. O takýto prípad sa v prejednávanej veci nejednalo z dôvodu, že vec bola dovolacím súdom zrušená z dôvodu porušenia procesných predpisov a odvolací súd sa už v ďalšom konaní takéhoto procesného porušenia nedopustil.

8.2/ Napokon v zmysle § 238 ods. 3 O.s.p. bolo dovolanie prípustné tiež proti rozsudku odvolacieho súdu, ktorým bol potvrdený rozsudok súdu prvého stupňa, ak odvolací súd vyslovil vo výroku svojho potvrdzujúceho rozsudku, že je dovolanie prípustné, pretože ide o rozhodnutie po právnej stránke zásadného významu, alebo ak išlo o potvrdenie rozsudku súdu prvej inštancie, ktorým vo výroku vyslovil neplatnosť zmluvnej podmienky podľa § 153 ods. 3 a 4.

8.3/ Z ustanovenia § 242 ods. 1 O.s.p. vyplývalo, že dovolací súd bol viazaný rozsahom dovolania a dovolacím dôvodom, vrátane jeho vecného (obsahového) vymedzenia dovolateľom. Obligatórne sa zaoberal len vadami vymenovanými v § 237 O.s.p. (t.j. či v danej veci nešlo o prípad nedostatku právomoci súdu, nedostatku spôsobilosti účastníka, nedostatku riadneho zastúpenia procesné nespôsobilého účastníka, o prekážku veci právoplatne rozhodnutej alebo už prv začatého konania, o prípad nedostatku návrhu na začatie konania vo veciach, ktoré možno začať len na návrh, o prípad odňatia možnosti účastníka pred súdom konať, či o prípad rozhodovania vylúčeným sudcom alebo súdom nesprávne obsadeným) a tzv. inými vadami, pokiaľ mali za následok nesprávne rozhodnutie vo veci; existenciu väd tejto povahy však dovolací súd nezistil.

8.4/ Pokiaľ dovolatelia namietali, že konanie bolo zaťažené vadou podľa § 237 písm. b/ O.s.p., tvrdiac, že ten, kto vystupoval v konaní ako účastník, nemal spôsobilosť byť účastníkom konania, túto námietku vyhodnotil dovolací súd ako nedôvodnú. Uviedol, že podmienkou, aby niekto mohol byť účastníkom občianskeho súdneho konania, je, že musí byť na to spôsobilý. Spôsobilosťou byť účastníkom konania sa rozumie spôsobilosť subjektov mať procesné práva a povinnosti, ktoré procesné právo priznáva účastníkom konania. Ide teda o procesnú subjektivitu. Túto spôsobilosť upravoval Občiansky súdny poriadok v ustanovení § 19 tak, že ju má ten, kto má spôsobilosť mať práva a povinnosti, inak len ten, komu ju zákon priznáva. Citované ustanovenie sa teda odvoláva na hmotné právo, t.j. Občiansky zákonník. Žalobcovia mali v priebehu súdneho konania a aj v dovolacom konaní spôsobilosť byť účastníkom konania, ako aj plnú procesnú spôsobilosť, pričom dovolatelia si zamieňali pojem aktívnej legitimácie v konaní s procesnou spôsobilosťou žalobcov.

8.5/ Dovolací súd ďalej uviedol, že v ustanovení § 238 ods. 3 O.s.p. bolo odvolaciemu súdu zverené oprávnenie založiť výkonom jeho rozsudku prípustnosť dovolania v prípade, že toto rozhodnutie je zásadného právneho významu. V prípade dovolania pripusteného odvolacím súdom v zmysle § 238 ods. 3 O.s.p. bol dovolateľ oprávnený napadnúť jeho rozhodnutie len z dôvodu, že spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci (§ 241 ods. 2 písm. c/ O.s.p.), a to práve len v konkrétne vymedzenej otázke. V dovolacom konaní mohli byť v takom prípade predmetom súdneho posudzovania iba právne otázky, pre ktoré bolo pripustené dovolanie.

8.6/ V predmetnom spore boli predmetom preskúmania dovolacím súdom právne otázky, pre ktoré odvolací súd pripustil dovolanie, a to otázka v prvom rade, existencie naliehavého právneho záujmu na určení, že nehnuteľnosti patria do dedičstva s prihliadnutím na špecifiká dané dedením podľa viacerých právnych úprav, primárne však podľa práva platného na tunajšom území pred 1. januárom 1951 a tiež otázky podržania si takéhoto naliehavého záujmu i inými osobami, než osobou povolanou k dedeniu podľa uhorského práva priamo (ktorú otázku si odvolací súd vyriešil pozitívne, teda v prospech existencie naliehavého právneho záujmu pôvodného dediča i jeho nástupcov),

8.7/ Druhou otázkou bola potom otázka pomeru tzv. všeobecného zákonodarstva a zákonodarstva reštitučného v prípade, v ktorom by mal byť daný reštitučný dôvod podľa § 6 ods. 1 písm. p/ zákona o pôde, teda prevzatie vecí štátom bez právneho dôvodu. Odvolací súd nepovažoval kategorické vylúčenie všeobecného zákonodarstva tým reštitučným práve v prípadoch neexistencie právneho dôvodu nadobudnutia vlastníctva v minulosti štátom za ústavne konformné (pôvodný vlastník zbavený v minulosti vlastníckeho práva len faktickým počínaním štátu je pri takomto výklade práva dokonca v horšom postavení, než keby tzv. reštitučnej legislatívy vôbec nebolo).

8.8/ Dovolací súd posúdenie uvedených právnych otázok odvolacím súdom považoval za správne,

8.9/ K otázke existencie naliehavého právneho záujmu na určení z pohľadu § 80 písm. c/ O.s.p. sa dovolací súd vyjadril vo všeobecnosti vo viacerých svojich rozhodnutiach., kedy uviedol, že naliehavý

právny záujem je spravidla daný v prípade, ak by bez tohto určenia bolo právo žalobcu ohrozené alebo ak by sa bez tohto určenia stalo jeho právne postavenie neistým (porovnaj R 17/1972). Za nedovolenú bolo možné považovať určovaciu žalobu, pokiaľ neslúži potrebám praktického života, ale len k zbytočnému rozmnožovaniu sporov; ak však určovacia žaloba vytvára pevný právny základ pre právny vzťah účastníkov sporu, je prípustná aj napriek tomu, že je možná (prípadne) i iná žaloba. Procesná povinnosť preukázať, že v čase rozhodovania súdu je naliehavý právny záujem na určení právneho vzťahu alebo práva, zaťažuje toho, kto sa tohto určenia domáha (žalobcu). Pokiaľ chcel žalobca osvedčiť svoj naliehavý právny záujem, musel na jednej strane poukázať na určité skutkové okolnosti prejednávanej veci vedúce k sporu medzi účastníkmi a k potrebe určiť súdom, či tu právny vzťah alebo právo je alebo nie je, na druhej strane vysvetliť, že práve podaná žaloba je procesne vhodným nástrojom, ktorý tento spor rieši (odstraňuje neistotu vzťahu účastníkov konania alebo vytvára pevný základ pre jeho usporiadanie). Súdna prax sa ustálila na názore, že určovacia žaloba je spravidla prípustná pri spornosti práv (právnych vzťahov) k nehnuteľnostiam evidovaných v katastri nehnuteľností, ak rozsudok vyhovujúci žalobe môže privodiť zosúladenie evidovaného a právneho stavu. Tento právny záver zaujal Najvyšší súd Slovenskej republiky napríklad v rozhodnutí sp.zn. 1 Cdo 56/2003 publikovanom v časopise Zo súdnej praxe pod č. 48/2004, v ktorom uviedol, že ak je žalovaný zapísaný v katastri nehnuteľností ako vlastník spornej nehnuteľnosti, žalobca má naliehavý právny záujem na určení svojho vlastníckeho práva. Tieto závery, prijaté dovolacím súdom vo veciach, ktorých sa účastníci domáhali určenia vlastníctva k nehnuteľnostiam, sú odôvodnené i vo veciach, ktorých sa účastníci domáhali určenia predmetu dedičstva, vo vzťahu k režimu vlastníctva nehnuteľností, nebol dôvod zaujať iný právny názor ohľadom naliehavého právneho záujmu na takomto určení, nakoľko i zo strany žalobcov v súdnej veci išlo o preukázanie potreby riešenia právneho vzťahu. V tomto smere odvolací súd podrobným právnym rozborom právnych úprav z hľadiska postavenia právnych predchodcov žalobcov v situácii dedičského oprávnenia, správne dospel k záveru o podržaní si práva domáhať sa určenia predmetu dedičstva. Dovolací súd v podrobnostiach na závery odvolacieho súdu odkázal a dodal, že v predmetnej veci, ako vyplynulo i z dokazovania, právne relevantným spôsobom, nebola prerušená línia dedičskej postupnosti, a preto žalobcovia boli aktívne legitimovaní k žalobe, 8.10/ K druhej nastolenej otázke dovolací súd uviedol, že pomer vzťahu reštitučných zákonov a všeobecných právnych predpisov (Občianskeho zákonníka) riešili viaceré rozhodnutia Najvyššieho súdu SR (napr. sp.zn. 5 Cdo 36/1999, 4 Cdo 111/1999, 3 Cdo 205/2009) a dospeli v nich k zhodnému právnemu názoru, že reštitučné zákony, aj keď majú vo vzťahu k Občianskemu zákonníku povahu lex specialis, nevylučujú možnosť, v prípade, ak sa zistí, že ustanovenia lex specialis nemožno na daný prípad uplatniť, domáhať sa ochrany vlastníckeho práva podľa Občianskeho zákonníka (žalobou na určenie vlastníctva, žalobou na vydanie veci a prípadne inou). Dovolací súd ani v danom prípade nemal dôvod odkloniť sa od doterajšej rozhodovacej činnosti Najvyššieho súdu Slovenskej republiky a považoval záver odvolacieho súdu i v tejto otázke za správny. K uvedenému dodal, že je nesporné, že reštitučné zákony sú voči všeobecnej občianskoprávnej úprave predpismi špeciálnymi, ktoré majú pri použití prednosť, dokonca majú povahu predpisov, ktoré aplikáciu všeobecného predpisu obvykle vylučujú. O vylučujúcom vzťahu zákona špeciálneho a zákona všeobecného je možné hovoriť však iba tam, kde sa rozsah úpravy týchto zákonov z hľadiska ich časovej, osobnej, prípadne miestnej pôsobnosti aspoň do určitej miery prekrýva a kde ide o úpravu právnych vzťahov zhodnej povahy. Zákony, ktoré sú vo vzťahu všeobecného a špeciálneho musia teda byť aspoň v časti svojej úpravy platné a účinné v rovnakej dobe a na rovnakom území a musia upravovať rovnaké práva a povinnosti tých istých subjektov. V danom prípade bolo nesporné, a v dovolaní napadnutom rozhodnutí to konštatoval aj odvolací súd, že uplatnenie reštitučného nároku v zmysle reštitučných predpisov (tu zákon č. 221/1991 Zb. o úprave vlastníckych vzťahov k pôde a inému poľnohospodárskemu majetku), bolo výslovne podmienené prechodom sporných nehnuteľností oprávnenej osoby, resp. predchodcu oprávnenej osoby (§ 4 hore uvedeného zákona) v rozhodnom období na štát a držbou vecí majúcich sa prípadne vydať štátom alebo inou právnickou osobou i ku dňu nadobudnutia účinnosti tohto zákona (teda k 24. júnu 1991, tu por. I § 5 ods. 1 a § 35 zákona o pôde). O taký prípad však v prejednávanej veci nešlo, keď ku dňu účinnosti zákona č. 221/1991 Zb. nemal byť vlastníkom ani držiteľom sporných nehnuteľností štát ani iná právnická osoba, ale jeden z predchodcov žalovaných. V tomto smere sa dovolací súd stotožňuje so záverom odvolacieho súdu a v podrobnostiach na jeho právny záver odkázal (str. 11, 12 rozsudku odvolacieho súdu).

9. Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej i len ústavný súd) na základe sťažnosti žalovaných nálezom zo 16. júna 2015 sp.zn. III.ÚS 2/2015 rozhodol, že ich základné právo na súdnu ochranu zaručené v čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a právo na spravodlivé súdne konanie zaručené v čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd rozsudkom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp.zn. 5 Cdo 63/2011 z 27. marca 2013 porušené boli, tento rozsudok zrušil a vec vrátil najvyššiemu súdu na ďalšie konanie. Ústavný súd pri hodnotení procesných súvislostí konštatoval, že prerokúvaný prípad vykazuje niekoľko neobvyklých procesných riešení. Krajský súd svojím rozsudkom de facto potvrdil odvolaním napadnutý rozsudok súdu prvej inštancie, pričom výrokom zmenil rozsudok okresného súdu, čo vzbudzuje na prvý pohľad aplikovateľnosť § 238 ods. 1 O.s.p, v zmysle ktorého je dovolanie prípustné proti rozsudku odvolacieho súdu, ktorým bol zmenený rozsudok súdu prvej inštancie vo veci samej. Zároveň samostatným výrokom krajský súd pripustil dovolanie proti svojmu rozhodnutiu bez uvedenia konkrétnych otázok zásadného právneho významu vo výroku rozhodnutia, čím mohol zmiestť účastníkov konania, že dovolanie je prípustné v plnom rozsahu. Vychádzajúc z uvedeného bolo ťažké z pohľadu sťažovateľov predvídať, v akom rozsahu bude považovať najvyšší súd dovolanie proti rozsudku krajského súdu za prípustné. Ako už bolo uvedené najvyšší súd k niektorým dovolacím námietkam nezaujal stanovisko, teda ich ani meritórne neposudzoval vzhľadom na ich následne tvrdenú procesnú neprípustnosť. Tieto závery týkajúce sa neprípustnosti niektorých dovolacích námietok sa však nepremietli (ani sa nemohli) do výroku meritórneho rozhodnutia odvolacieho súdu, ale ani do jeho odôvodnenia. Tieto okolnosti (formálna zmena rozsudku odvolacím súdom a pripustenie dovolania) spôsobili z pohľadu účastníkov konania nepredvídateľnosť postupu najvyššieho súdu, čo sa týkalo rozsahu meritórneho prieskumu námietok uvedených v dovolaní. Vzhľadom na meritórny výrok rozsudku odvolacieho súdu bol znemožnený prieskum rozsudku krajského súdu z hľadiska namietaného porušenia základných práv a slobôd rozsudkom krajského súdu v konaní pred ústavným súdom, pričom najvyšší súd sa zásadnými námietkami sťažovateľov odmietol zaoberať z dôvodu ich údajnej procesnej neprípustnosti, čo malo za následok to, že na tieto námietky, v ktorých sťažovatelia videli porušenie svojich označených práv, sťažovatelia dosiaľ nedostali relevantnú odpoveď zo strany všeobecných súdov. Pokiaľ išlo o údajnú procesnú neprípustnosť námietok sťažovateľov, týkajúcich sa nesprávneho právneho posúdenia veci krajským súdom, ústavný súd v prvom rade konštatoval, že najvyšší súd v odôvodnení svojho napadnutého rozsudku k nim neuviedol nič, až následne predsedníčka najvyššieho súdu uviedla, že najvyšší súd ich neskúmal z dôvodu ich procesnej neprípustnosti, čo samo osebe postačuje na vyslovenie porušenia označených práv sťažovateľov rozsudkom najvyššieho súdu, keďže sa s nimi vôbec nevysporiadal v odôvodnení svojho rozsudku. Ústavný súd v okolnostiach prípadu ani túto následnú argumentáciu najvyššieho súdu nemohol akceptovať, pretože ako už bolo uvedené, procesné okolnosti prípadu si vyžadovali, aby najvyšší súd v záujme poskytnutia súdnej ochrany v požadovanej kvalite dal meritórnu odpoveď na všetky námietky sťažovateľov týkajúce sa nesprávneho právneho posúdenia veci odvolacím súdom, aby bol naplnený princíp spravodlivosti, a to aj s ohľadom na dôsledky vyplývajúce z jeho meritórneho výroku aj následnej nemožnosti prieskumu z hľadiska možného porušenia označených práv sťažovateľov krajským súdom ako súdom odvolacím. Výklad relevantných právnych noriem nemôže byť taký formalistický, aby sa ním v konečnom dôsledku nielen zmaril účel súdnej ochrany, ale aj zabránilo v prístupe k súdnej ochrane z dôvodov, ktoré nemožno v právnom štáte v žiadnom prípade pričítať účastníkovi konania, ktorý sa tejto ochrany domáha. Vychádzajúc z uvedeného ústavný súd konštatoval, že najvyšší súd podľa názoru ústavného súdu dostatočne nereflektoval na zásadné a podstatné argumenty sťažovateľov uvedené v dovolaní a uprednostnil formalizmus rozhodovania, ktorý povýšil nad zmysel súdnej ochrany, v rámci ktorej sa sťažovatelia domáhali spravodlivosti, čo priamo súvisí s poskytovaním súdnej ochrany a čo teda malo za následok porušenie ich základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.

10. Najvyšší súd Slovenskej republiky rozsudkom z 28. júna 2017 sp.zn. 5 Cdo 511/2015 opätovne zamietol dovolanie žalovaných, keď dospel k záveru, že nie je dôvodné.

11. Dovolanie žalovaných bolo podané 13. októbra 2010. Podľa prechodného ustanovenia § 470 ods. 1 Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“), ktorý nadobudol účinnosť 1. júla 2016, platí, že ak nie

je ustanovené inak, platí tento zákon aj na konania začaté pred dňom nadobudnutia jeho účinnosti. Podľa § 470 ods. 2 veta prvá CSP (ale) právne účinky úkonov, ktoré v konaní nastali pred dňom nadobudnutia účinnosti tohto zákona, zostávajú zachované.

12. Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) vychádzajúc z vyššie uvedeného ako súd dovolací (§35 CSP) po zistení, že dovolanie podala v stanovenej lehote (§ 427 ods. 1 CSP) strana zastúpená v súlade so zákonom (§ 429 ods. 1 CSP), v ktorej neprospech bolo napadnuté rozhodnutie vydané (§ 424 CSP), skúmal prípustnosť a dôvodnosť dovolania bez nariadenia pojednávania (§ 443 CSP).

13. Dovolanie je procesný úkon strany adresovaný súdu. Dovolateľ ním prejavuje vôľu vyvolať účinok spočívajúci v prelomení právoplatnosti napadnutého rozhodnutia a uskutočnení meritorneho dovolacieho prieskumu.

14. Dovolaná podaná do 30. júna 2016, v prípade ktorých podľa vtedy účinnej právnej úpravy nebol daný dôvod ani pre zastavenie konania, ani pre odmietnutie dovolania (napríklad preto, lebo dovolanie bolo podané proti rozhodnutiu, proti ktorému nebol tento opravný prostriedok prípustný) vyvolali procesný účinok umožňujúci a zároveň prikazujúci dovolaciemu súdu uskutočniť meritorný dovolací prieskum. Pri zvažovaní dôsledkov zistených procesných nesprávností treba mať vždy na zreteli, že dovolanie je mimoriadny opravný prostriedok, ktorý smeruje proti už právoplatnému rozhodnutiu, vykazujúcemu atribúty záväznosti a nezmeniteľnosti (§ 159 ods. 1 O.s.p.). Z tohto hľadiska dochádza v dovolacom konaní v istom zmysle k stretu dvoch základných práv (ústavných princípov). Ide jednak o právo na spravodlivý súdny proces (medziiným tiež v nadväznosti na požiadavku odôvodnenia rozhodnutia súdu v súlade s § 157 ods. 1 a 2 O.s.p.), jednak o zásadu právnej istoty ako súčasť právneho štátu podľa čl. 1 ods. 1 Ústavy. Vzhľadom na princíp právnej istoty vyplývajúci z čl. 1 ods. 1 Ústavy, ktorý do určitej miery obmedzuje právo na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 a 4 Ústavy, treba rozhodujúce otázky v dovolacom konaní posúdiť aj z pohľadu vzájomného vzťahu oboch týchto ustanovení. Daná procesná situácia musí byť totiž vyriešená z pohľadu oboch dotknutých ústavných článkov tak, aby boli zachované označené ústavné práva (porovnaj tiež I. ÚS 252/05 a IV. ÚS 481/2011).

15. Podľa právneho stavu účinného do 30. júna 2016 bolo dovolaním možné napadnúť právoplatné rozhodnutia odvolacieho súdu iba vtedy, pokiaľ to zákon pripúšťal (viď § 236 ods. 1 O.s.p.). Dovolanie bolo prípustné proti každému rozhodnutiu, ak v konaní došlo k najzávažnejším procesným vadám uvedeným v § 237 ods. 1 O.s.p. Prípustnosť dovolania proti rozsudku upravoval § 238 O.s.p. a proti uzneseniu § 239 O.s.p.

16. Dovolanie žalovaných smeruje proti „zmeňujúcemu“ rozsudku, keď takto je rozhodnutie odvolacieho súdu definované výrokom, pričom odvolací súd proti svojmu rozsudku pripustil dovolanie.

17. Prípustnosť dovolania proti zmeňujúcemu rozsudku (§ 238 ods. 1 O.s.p.) bola založená na rozdielnosti rozsudku odvolacieho súdu a rozsudku súdu prvej inštancie. O rozdielne rozsudky ide vtedy, ak oba sudy inak posúdili okolnosti významné pre rozhodnutie veci, v dôsledku čoho rozdielne určili alebo deklarovali práva a povinnosti strán. Odlišnosťou sa pritom nemá na mysli rozdielne právne posúdenie veci, pokiaľ nemalo vplyv na obsah práv a povinností strán, ale záver súdu odlišne konštituujujúci alebo deklarujúci práva a povinnosti v ich právnom vzťahu. Pre posúdenie, či ide o zmeňujúci rozsudok odvolacieho súdu, nie je významné formálne hľadisko (ako odvolací súd formálne rozhodol alebo ako formálne svoj výrok označil), ale obsahové hľadisko (vzájomný vzťah rozsudku odvolacieho súdu a rozsudku súdu prvej inštancie v tom zmysle, či práva a povinnosti strán v danom právnom vzťahu posúdili odlišne). Významné nie je ani to, či vo výrokoch rozsudkov súdov oboch inštancií sú alebo nie sú zvolené rovnaké formulácie - aj v tomto zmysle je rozhodujúce obsahové hľadisko. Pokiaľ odvolací súd vo svojom rozsudku posúdil práva a povinnosti strán daného právneho vzťahu rovnako (napríklad zhodne so súdom prvej inštancie priznal to isté, resp. zamietol to isté), nejde o zmeňujúci rozsudok, ale o potvrdzujúci rozsudok.

18. V danom prípade zotrúva dovolací súd na svojom právnom závere, vyjadrenom v predchádzajúcom rozhodnutí (v súlade s názorom, ktorý vyslovil i krajský súd), že dovolaním žalovaných bol napadnutý potvrdzujúci rozsudok odvolacieho súdu. Tomuto záveru zodpovedá i procesná skutočnosť pripustenia dovolania vo výroku rozsudku krajského súdu, nakoľko podľa v tom čase platnej právnej úpravy (§ 238 ods. 3 O.s.p.) oprávnenie krajského súdu vysloviť vo výroku svojho potvrdzujúceho rozsudku, že je dovolanie prípustné, pretože ide o rozhodnutie po právnej strane zásadného významu, bolo možné práve a len vo výroku rozsudku, ktorým odvolací súd potvrdil rozsudok súdu prvej inštancie. Ako vyplýva z dikcie zákona, odvolací súd musel túto skutočnosť vysloviť vo výroku, avšak znenie pripustených dovolacích otázok a odôvodnenie svojho rozhodnutia o tom, že ide o rozhodnutie po právnej strane zásadného významu, mohol uviesť len v odôvodnení. Procesná možnosť odvolacieho súdu založiť v zmysle § 238 ods. 3 O.s.p. prípustnosť dovolania nesmela ani v zákonom vymedzenom rámci právnej zásadnosti rozhodnutia viesť k prenášaní ťažiska rozhodovania odvolacieho súdu na dovolací súd. Aj v prípade reálnosti predpokladu, že strany využijú procesnú možnosť vytvorenú odvolacím súdom tým, že vyslovil prípustnosť dovolania a že sa bude vecou zaoberať dovolací súd, odvolací súd sa musel vysporiadať so všetkými rozhodujúcimi okolnosťami, ktoré ho viedli k záverom o zásadnom význame rozhodnutia. Dostatočné vysvetlenie skutkových a právnych záverov malo v prípade dovolania pripusteného podľa § 238 ods. 3 O.s.p. osobitný význam, keďže ak odvolací súd vyslovil prípustnosť dovolania, dovolateľ bol oprávnený napadnúť jeho rozhodnutie len z dôvodu, že spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci, a to práve len v konkrétne vymedzenej právnej otázke, pre ktorú bolo dovolanie pripustené. Vo vzťahu k dovolaniu pripustenému dovolacím súdom podľa § 238 ods. 3 O.s.p. sa táto zásada - ako principiálny, konštantný a nemenný prístup do volacieho súdu - jednotne aplikovala všetkými senátmi najvyššieho súdu (porovnaj 1 Cdo 216/2009, 2 Cdo 173/2012, 3 Cdo 219/2011, 4 Cdo 28/2011, 5 Cdo 171/2009, 6 Cdo 115/2011, 7 Cdo 117/2011 a ako rozsudok veľkého senátu I VCdo 1/2017). Ak bola prípustnosť dovolania založená rozhodnutím súdu, mohlo byť dovolanie podané len z dôvodov tej právnej otázky, pre riešenie ktorej odvolací súd dovolanie pripustil, a ktorá súčasne musela byť pre rozhodnutie veci určujúca (zásadná); za otázku určujúcu pritom nemožno považovať otázku, ktorej posúdenie samo osebe nemalo na konečné rozhodnutie súdu o veci žiadny vplyv. Rozhodnutie odvolacieho súdu má zásadný právny význam po právnej stránke vtedy, ak zahrňuje posúdenie právnej otázky relevantné aj pre posúdenie iných obdobných právnych pomerov, a je aj spôsobilé ovplyvniť všeobecnú rozhodovaciu činnosť súdu. Uvedený predpoklad je splnený predovšetkým v prípadoch, týkajúcich sa právnej otázky judikatúrou vyšších súdov doposiaľ neriešenou (resp. riešenou nejednotne) alebo tam, kde odvolací súd posúdil určitú právnu otázku odlišne od konštantnej judikatúry, prípadne, ak odvolací súd vzhliadol nutnosť sa od súčasnej judikatúry odchýliť. Záverom treba uviesť, že odvolací súd nie je viazaný návrhmi strán sporu na prípustnosť dovolania a ak odvolací súd pripustil dovolanie iba v súvislosti s právnym posúdením (výkladom) určitého pojmu, vymedzil tým záväzne dovolací dôvod a dovolaciemu súdu neprislúcha preskúmať rozsudok odvolacieho súdu napr. z hľadiska záveru odvolacieho súdu o skutkových zisteniach R 34/1994).

19. Dovolací súd sa vo svojom rozsudku z 27. marca 2011 sp.zn. 5 Cdo 63/2011 zaoberal zodpovedaním právne významných otázok, na ktoré pripustil dovolanie odvolací súd, a v tejto časti na svojich záveroch uvedených v odôvodnení svojho rozhodnutia zotrúva (ods. 8.9/ a 8.10 rozhodnutia).

20. Viazaný právnym názorom ústavného súdu, ktorý uložil vo svojom náleze najvyššiemu súdu, aby zodpovedal žalovaným na otázky, uvedené v ich dovolaní, z dôvodu, že mohlo byť máťúce znenie a odôvodnenie výroku odvolacieho súdu ako aj rozhodnutie dovolacieho súdu (žalovaní boli počas celého konania zastúpení advokátom, pozn. dovolacieho súdu), a preto nebola žalovaným daná dostačujúca odpoveď, a dovolací súd uprednostnil formálny výklad pred ochranou práv strán sporu v súdnom konaní, dovolací súd otázky dovolateľov z pohľadu dovolacieho prieskumu musel v tomto novom konaní podrobiť v prvom rade testu, ktorý vyplýva zo zákonného príkazu, zaoberať sa v pripustenom dovolaní otázkami zásadného právneho významu.

21. Vo všeobecnosti možno tvrdiť, že o zásadný právny význam pôjde vtedy, ak sa taká právna otázka, procesnoprávna alebo hmotnoprávna, doposiaľ neriešila, prípadne sa posudzovala rozporne a nejednotne. Zásadným cieľom uvedeného ustanovenia je zachovanie právnej jednotnosti a právnej istoty. Ako do

volací súd uviedol už vyššie, rozhodnutie odvolacieho súdu má zásadný právny význam po právnej stránke vtedy, ak zahrňuje posúdenie právnej otázky relevantné aj pre posúdenie iných obdobných právnych pomerov, a je aj spôsobilé ovplyvniť všeobecnú rozhodovaciu činnosť súdu. Uvedený predpoklad je splnený predovšetkým v prípadoch, týkajúcich sa právnej otázky judikatúrou vyšších súdov doposiaľ neriešenou (resp. riešenou nejednotne) alebo tam, kde odvolací súd posúdil určitú právnu otázku odlišne od konštantnej judikatúry, prípadne ak odvolací súd vzhliadol nutnosť sa od súčasnej judikatúry odchýliť (obdobne rozsudok najvyššieho súdu sp.zn. 3 Cdo 119/2002).

22. K otázkam nastoleným dovolateľmi je potrebné uviesť, že ich možno zhrnúť do viacerých okruhov, a to najmä z hľadiska výkladu naliehavého právneho záujmu žalobcov na určení, vrátane ich aktívnej legitimácie (ods. 5.2/, 5.3/, 5.4/, 5.5/, 5.7/ a 5.9), ďalej otázky procesné (ods. 5.6/ a 5.8) a tie, ktoré majú ústavný rozmer (5.1/).

23. Pokiaľ sa týka otázky dovolateľov, či sa neprieči zásade zachovania právnej istoty vo vlastníckych vzťahov a ústavnej zásade ochrany vlastníctva, nadradenie aplikácie všeobecných ustanovení občianskeho práva nad špeciálne normy reštitučného zákonodarstva prijatého po roku 1989, okrem ústavného rozmeru tejto úvahy, dovolací súd túto otázku zodpovedal s poukazom na viaceré svoje rozhodnutia, v ktorých sa k tomuto pomeru vyjadril (ods. 8.10 rozhodnutia), nakoľko v obsahu odvolacím súdom pripustenej otázky, ktorú vyriešil krajský súd i dovolací súd zhodne, sa nachádzala odpoveď. Toto sa rovnako týka i ďalších otázok, ktoré dovolatelia kladli ohľadom preukázania naliehavého právneho záujmu na určovacej vlastníckej žalobe žalobcov, keď i na túto otázku rovnako krajský súd, ako i súd dovolací odpovedal (ods. 8.9 rozhodnutia).

24. Vo vzťahu k oprávneniu žalovaných ako právnych nástupcov po pôvodnom vlastníkovi, odvolací súd uviedol, že G. X. (predchodkyňa žalobcov) zomrela ešte v roku 1948, teda pred nadobudnutím účinnosti prvého spoločného Občianskeho zákonníka na území niekdajšieho Československa a v čase tzv. právneho dualizmu, kedy okrem právnych predpisov prijatých v období existencie tzv. prvej republiky na dnešnom území Českej republiky platilo právo rakúske, naopak na území Slovenska niekdajšie právo uhorské (právo obyčajové). Obe takéto právne úpravy síce vykazovali viaceré (niekedy i podstatnejšie) odchýlky, u dedenia sa však nelíšili až tak zásadne (niekedy vôbec), pričom zhodne bol upravený aj tzv. nápad dedičstva a čas takého nápadu. Nápadom dedičstva (delatio hereditatis), čiže deláciou sa rozumela právna skutočnosť, keď od istej doby existovala niečia oprávnenosť dediť, čiže právny stav osoby povolanej k dedeniu, podľa ktorého je táto oprávnená k účasti na pozostalosti zomrelého. Delácia bola nutnou podmienkou dedenia a čas jej nástupu bol totožný s časom smrti poručiteľa. Dediť síce mohol len ten, kto pri nápade pozostalosti existoval - nie teda ten, kto už nejestvoval, alebo ešte nejestvoval, právna úprava dedenia do nástupu účinnosti Občianskeho zákonníka č. 141/1950 Zb. však deláciu k času smrti poručiteľa vzťahovala aj na nového oprávneného v prípade výpadku toho pôvodne oprávneného (sukcesívna delácia) a vymedzila aj výnimku z vyššie uvedeného pravidla, ktorou bolo to, že pre následného dediča nenastávala delácia v okamihu smrti poručiteľa, ale až splnením podmienky alebo určeného času, pričom ak poručiteľ neustanovil žiadne podmienky ani čas, nastala delácia pre následného dediča okamihom smrti predného dediča. Zásadou slovenského dedičského práva potom na rozdiel od práva platného na území tzv. zemí koruny českej bolo, že dedič nadobúdala dedičstvo ipso iure. Nebolo teda treba žiadne osobitné prihlásenie a stačilo, že dedičstvo neodmietol. Práve tým bolo ale dané, že časom nápadu dedičstva po G. X. bol čas jej smrti, naopak však časom nápadu dedičstva po pôvodnom žalobcovi (pri vyjdení z terminológie práva rozhodného pre dedenie po G. X., keďže tu v prípade prinajmenšom dnešného žalobcu 1/ malo ísť o sukcesívnu deláciu, u žalobcov 21 a 3/ inak dokonca v druhom stupni - po úmrtí aj G. X. ako dedičke E. R.) bol čas jeho smrti (v ktorom čase, teda 1. februára 2002 už žili všetci dnešní žalobcovia). Ak potom už pôvodný žalobca sa o dedičstvo po G. X. podľa práva platného v čase jej smrti nemusel osobitne prihlasovať a jeho postavenie dediča žalovaní ani nespochybňovali, naliehavý právny záujem na požadovanom určení bol daný aj v prípade dnešných žalobcov. Dovolací súd sa s uvedeným právnym posúdením plne stotožňuje a má za to, že odvolací súd vyčerpávajúco podal odpoveď na tvrdenia žalovaných.

25. Pokiaľ dovolatelia uviedli, či je možné „úplne bez všetkých pochybností“ aplikovať vo vzájomnej

nadväznosti § 859 ods. 1 a § 130 a § 134 Občianskeho zákonníka, záver odvolacieho súdu hore uvedený dáva odpoveď i na túto otázku.

26. Aj keď otázky nastolené dovolateľmi pod bodmi 5.6/, 5.8/ a 5.9/ nevykazujú zákonný rámec otázok právneho významu, na ktorý má odpovedať dovolací súd, viazaný však príkazom uvedeným v náleze ústavného súdu, dovolací súd uvádza, že to že konanie trvalo 13 rokov a z pohľadu dovolateľov neboli v ňom plne rešpektované procesné a hmotnoprávne zákonné ustanovenia, a preto ho považujú dovolatelia za zmätočné, mohli procesné namietat' pri všetkých riadnych i mimoriadnych opravných prostriedkoch (a takto i postupovali) a na ich námietky vždy súdy reagovali svojimi rozhodnutiami. Dovolací súd poukazuje v tejto súvislosti na to, že obsahom práva na spravodlivý súdny proces (čl. 46 ods. 1 ústavy, čl. 6 ods. 1 dohovoru) je umožniť každému bez akejkoľvek diskriminácie reálny prístup k súdu, pričom tomuto právu zodpovedá povinnosť súdu vo veci konať a rozhodnúť. Právo na spravodlivý súdny proces je naplnené tým, že všeobecné súdy zistia skutkový stav, a po výklade a použití relevantných právnych noriem rozhodnú tak, že ich skutkové a právne závery nie sú svojvoľné, neudržateľné alebo prijaté v zrejmom omyle konajúcich súdov, ktorý by poprel zmysel a podstatu práva na spravodlivý proces. Do práva na spravodlivý proces ale nepatrí právo účastníka konania, aby sa všeobecný súd stotožnil s jeho právnymi názormi, navrhovaním a hodnotením dôkazov (IV. ÚS 252/04), ani právo na to, aby bol účastník konania pred všeobecným súdom úspešný, teda aby sa rozhodlo v súlade s jeho požiadavkami (I. ÚS 50/04).

27. Zo všetkých hore uvedených dôvodov dospel dovolací súd k záveru, že dovolanie žalovaných nie je dôvodné, a preto ich dovolanie zamietol podľa § 448 CSP.

28. Žalobcovia boli v dovolacom konaní v plnom rozsahu úspešní (§ 255 ods. 1 CSP) a vznikol im nárok na náhradu trov dovolacieho konania. O nároku na náhradu trov rozhodol najvyšší súd podľa ustanovení § 453 ods. 1 a § 262 ods. 1 CSP. O výške náhrady trov dovolacieho konania rozhodne súd prvej inštancie po právoplatnosti rozhodnutia dovolacieho súdu samostatným uznesením, ktoré vydá súdny úradník (§ 262 ods. 2 CSP).

29. Toto rozhodnutie prijal senát pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto rozsudku nie je prípustný opravný prostriedok.